

JUBILEJI

LUDVIK ČARNI — ŠESTDESETLETNIK

Vas in katastrska občina Ivanovci, nekako 15 km severovzhodno Murske Sobotne, je štela pred šestdesetimi leti 306 prebivalcev, ki so bili po narodnosti skoraj sami Slovenci, sicer pa sta dve tretjini pripadali evangelijsko-avgsburški veroizpovedi, ena tretjina pa katoliški. Sedež evangelijske župnije je bil v Križevcih, bližja katoliška župna cerkev pa je bila v Kančevcih, cerkev sv. Benedikta z edinstveno lego vrh sicer nizkega, pa zelo razglednega griča, v senci ogromnih kostanjev, kakor jo opisuje Krajevni leksikon Dravske banovine. Ludvik Olas, pisec članka o Ivanovcih v Krajevnem leksikonu Slovenije, navaja pet pomembnih ljudi, ki so se v Ivanovcih rodili. To so: Peter Lutharič (ca. 1708—1751), luteranski nabožni pisatelj in pesnik, Aleksander Terplan (1816—1858), luteranski nabožni pisatelj, prevajalec psalmov in prireditelj šolskih knjig v prekmurščini, Jožef Borovnjak (1826—1909), nabožni pisec in narodni buditelj, ki se je v svojih spisih skušal približati knjižni slovenščini ter je širil v Prekmurju Slomškove in mohorske knjige, Franc Ivanocy (1857—1913), narodni delavec, publicist, nabožni pisatelj in soustanovitelj Kalendarja, ki je tudi s širjenjem mohorskih knjig opravljal pomembno narodnoubuditeljsko nalogo med katoliškimi prekmurškimi Slovenci, in Ludvik Čarni (1931), strokovni publicist, sociolog in zgodovinar — letošnji šestdesetletnik. Med osmimi zaselki te razložene vasi navaja Olas tudi Čarni-jov Breg.

Ludvik Čarni se je rodil 5. novembra 1931 v kmečki družini. V gimnazijo je hodil v Murski Soboti in na Ptuj, kjer je junija 1953 maturiral. Na ljubljanski filozofski fakulteti se je vpisal na zgodovino. Takrat so predavali Gregor Čremošnik (zgodovino južnih Slovanov), Milko Kos (srednji vek), Josip Klemenc (antiko), Viktor Korošec (stari vzhod), Fran Zwitter (novi vek), Metod Mikuz (čas po letu 1918), Jože Kastelic (arheologijo) in Bogo Grafenauer (slovensko zgodovino). Čarni je diplomiral 19. septembra 1959. Takoj po diplomi se je po službi in delu povezal s sociologijo. Istega leta je bil namreč malo prej pod vodstvom Borisa Ziherla ustanovljen Inštitut za sociologijo. Na njem je postal Čarni najprej aspirant, naslednje leto (1960) pa asistent. Še leto pozneje (1961) se je vrnil na filozofsko fakulteto, na med tem organizirani oddelek za sociologijo. Tu je postal asistent za občo sociologijo. Leta 1962 je začel predavati občo sociologijo, novembra 1965 pa je dobil tudi naslov predavatelja. V študijem letu 1965/66 je študiral teorijo družbenega razvoja na državni univerzi v Leningradu. Julija 1975 je pred komisijo Boris Ziherl, Bogo Grafenauer, Anton Žun in Marjan Britovšek branil disertacijo in 31. oktobra je bil promoviran za doktorja socioloških znanosti. Malo zatem je postal docent (1976) in se nato dvigal po običajni poti: 1983 je bil izredni, 1989 pa redni profesor. Njegov predmet je bil vseskozi obča sociologija.

Objavljati je začel Čarni še v času študija zgodovine. Daleč največ njegovih prispevkov (21) je doslej izšlo v *Anthroposu*, časopisu za sodelovanje humanističnih in naravoslovnih ved, za psihologijo in filozofijo, ki je začel izhajati 1969 in mu je Čarni tudi od začetka član redakcije. Drugi po številu Čarnijevih objav (12) je naš *Zgodovinski časopis*, kjer je izšla 1960 prva njegova ocena in v katerega je pisal zlasti v zadnjih petnajstih letih. Druge njegove prispevke je najti v *Teoriji in praksi* (9), *Naših razgledih* (6), *Komunistu* (5), *Vprašanjih naših dni*, *Problemih*, *Delu*, *Tribuni*, *Novinarju*, *Letopisu Muzeja narodne osvoboditve*, *Prosvetnem delavcu*, *Kroniki*, *Prispevkih k zgodovini delavskega gibanja*, *Mladih potih*, *Sodobnosti*, *Glasniku Slovenskega etnološkega društva*.

V prvih letih je pisal Čarni o času druge svetovne vojne. Tako je sodeloval pri kronološkem pregledu dogodkov v Ljubljani v letu 1942. S prehodom na sociološki inštitut in oddelek je bilo dela te vrste v glavnem konec. V *Sodobnosti* 1968 objavljeni članek *Diskusija o azijskem produkcijskem načinu* pomeni začetek druge vrste zanimanja, ki je gotovo prevladovala v poznejšem Čarnijevem delu. Njegova pozornost se je zdaj obrnila na periodizacijo zgodovine, na načela delitve človekove zgodovinske poti. V to vrsto spadajo študij na leningrajski univerzi, različne razprave in ocene, predvsem pa disertacija, ki je v nekoliko spremenjeni obliki izšla leta 1979 pri Mladinski knjigi pod naslovom *Teorija formacij družbe*. Tu je razpravljal Čarni o marksističnih načelih delitve razvoja človeške družbe in se odločil za pojem »formacija družbe« kot merilo te delitve. Glavno pozornost je posvetil vprašanju azijskega produkcijskega načina in delitvi arhaične formacije družbe v marksistični literaturi. Zadnje, kratko in pregledno formulacijo te vrste stališč je dal v članku »Družbena for-

macija« v drugi knjigi Enciklopedije Slovenije (1988, str. 364—365). Kakor vidimo, je izraz »formacija družbe« zamenjal z »družbeno formacijo«. Čarni je danes gotovo naš najboljši poznavalec periodizacijskih razpravljanj v marksističnem gledanju na zgodovino. Nekatera Čarnijeva dela, tako obsežna ocena Wittfoglove knjige o vzhodni despotiji v lanskem letniku Zgodovinskega časopisa (str. 300—305), kažejo zanimanje za podobna razmotrivanja tudi izven marksističnega sveta.

Zadnja leta je začel Čarni v Anthroposu objavljati prispevke k zgodovini sociološke misli na Slovenskem. Doslej je obdelal Aleša Ušeničnika (1987, 1988) in Janeza Evangelista Kreka (1989) iz katoliškega tabora, pa Vladimira Knafliča (1991) iz liberalnega. S tem je posegel, v primerjavi s problemi periodizacije, s svetovnega na domače, slovensko področje, česar smo lahko veseli.

Ob navedenih treh smereh Čarnijevega znanstvenega dela je treba omeniti še četrto, ki se z njo ukvarja že nad trideset let: to so ocene, s katerimi spremlja novejšo domačo in tujo zgodovino ter publikacije o periodizacijskih in socioloških problemih.

Še veliko uspehov v delu in življenju!

Vasilij Melik

BIBLIOGRAFIJA PROF. DR. LUDVIKA ČARNIJA

Delni starejši bibliografiji sta izšli v: Biografije in bibliografije univerzitetnih učiteljev in sodelavcev, Ljubljana 1969, str. 70 (druga knjiga za leta 1956—1966) in tretja knjiga za leta 1966—1976, Ljubljana 1979, str. 90. Bibliografske podatke vsebujejo za vsako študijsko leto ciklostirana poročila o delu, ki jih izdaja Filozofska fakulteta v Ljubljani in za leta 1984, 1985, 1986, 1987, 1988, 1989, 1990, kakor tudi Katalog ob razstavi publikacij in predstavitvi izsledkov znanstvenoraziskovalnega dela Filozofske fakultete.

Pričujoča bibliografija skuša zajeti vse objave (v njej ni navedenih ocen in poročil za založbe, RTV in drugo, kar ni bilo objavljeno v tisku).

Bibliografija je urejena kronološko.

Knjige:

1. Vodnik skozi čas in družbo. — Ljubljana 1960. (Soavtor, napisal okrog 30 gesel)
2. Teorija formacij družbe. — Ljubljana 1979, 186 str.

Članki, ocene, recenzije, poročila:

1957

Delavstvo in slovenska socialna demokracija. — Tribuna 1957, št. 5—7.
Prvi komunistični slovenski časniki. — Novinar 1957, št. 10, str. 4—5.

1958

Kronološki pregled dogodkov v Ljubljani v prvi polovici 1942. leta — Letopis Muzeja narodne osvoboditve LRS 1958, str. 365—303. (Sodeloval)

1959

V zgodovinopisje več načrtnega dela. — Prosvetni delavec 1959, št. 17.

1960

Ilegalne grafične tehnike Centralne tehnike KPS v Ljubljani. — Kronika 1960, VIII, str. 1—8.
Oživljanje preteklosti. — Tribuna 1960, št. 12-13.

Ocena: Dušan Kermavner, Slovenska publicistika in prva ruska revolucija. — Vprašanje naših dni 1960, št. 20. (Temeljno desetletje naše delavske zgodovine — redakcijski naslov)

Kronološki pregled dogodkov v Ljubljani v drugi polovici 1942. leta. —

Prispevki za zgodovino delavskega gibanja 1960, št. 1, str. 205—274. (Soavtor)

Ocena: Zbornik »Ljubljana v ilegali« I. knjiga. Zgodovinski časopis 1960, str. 329—330.

1961

Ocena: Luise Dornemann, Klara Zetkin. — Vprašanje naših dni 1961, št. 5-6, str. 187. (Življenje revolucionarke — redakcijski naslov)

Ocena: Metod Mikuž, Pregled zgodovine NOB v Sloveniji II. — Mlada pota 1961/62, št. 5, str. 369—370. (Pričakovana knjiga — redakcijski naslov)

Ocena: Publikacija Instituta za zgodovino delavskega gibanja na Slovenskem. — Naši razgledi 1961, št. 18.

Polemika: Nesporazum ?. — Naši razgledi 1961, št. 20, str. 477. (K pismu tovariša Franceta Klopčiča)

Ocena: dr. Mihailo Popović: Osnovi sociologija. — Vprašanja naših dni 1961, št. 21, str. 684—685. (Mnogo obetajoč naslov ... — redakcijski naslov)

Publikacija Instituta za zgodovino delavskega gibanja na Slovenskem. — Naši razgledi 1961, št. 12 (227), str. 283. (O glasilu Prispevki za zgodovino delavskega gibanja)

1962

Ocena: Černe - Ilesič: Uvod v spoznavanje družbe. — Problemi 1962, št. 1.